

ANTOLOGIJA ROMSKE POEZIJE

Rajko Brajdić Šajnović
Jože Livijen
Jožek Horvat Muc
Romeo Horvat Popo
Mladenka Šarkenzi
Kasum Cana
Bajro Bajrić
Fari Ibraimovski
Rasim Sejdić
Šemso Avdić
Marko Aladin Sejdić
Hedina Tahirović-Sijeričić
Ljatif Mufaeleskoro Demir
Demirov Sabri
Neđo Osman
Ruždija Ruso Sejđović
Kujtum Pačaku
Mehmed Saćip
Alija Krasnići
Bajram Haliti
Gina Ranjičić
Slobodan Berberski
Rajko Đurić
Jovan Nikolić
Predrag Jovičić
Gordana Đurić
Desenak Randelović
Dragi Kalderaš
Ištvan Farkaš
Miroslav Mihajlović
Trifun Dimić
Kadrija Šainović
Zoran Rašković
Baja Saitović-Lukin

Pripremio
Dragoljub Acković

Dragoljub Acković

ROMANE POETIKANE MIRIKLA
ROMSKI POETSKI BISERI
ANTOLOGIA ROMANA POEZIAKI
KOTAR THANA NAKHUTNA JUGOSLAVIAKE
ANTOLOGIJA ROMSKE POEZIJE
SA PROSTORA NAKADAŠNJE JUGOSLAVIJE

Prva zbirka umetničke poezije na romskom

Umetnička poezija na romskom jeziku u zemljama koje se nalaze na prostorima nekadašnje Jugoslavije novijeg je datuma. Prvu zbirku pesama na romskom jeziku na ovim prostorima, pod nazivom *Rom rodel than talav kham* (*Rom traži mesto pod suncem*), objavio je Rajko Đurić 1969. godine u Beogradu. Ovu knjižicu od 40-ak stranica, koja sadrži 34 pesme štampane ćiriličnim pismom, izdao je Servis

za grafičke delatnosti Saveza KUD Beograda.¹ U nešto više od tri decenije, koliko je proteklo od tada u Srbiji je objavljeno nekoliko desetina takvih knjiga, među kojima je i četiri, uslovno nazvane, antologije romske poezije.

Prvi dvojezični zbornik (koji se uslovno može nazvati antologijom) pesama romskih autora, pod nazivom *Jaga – Vatre*, priredili su Rajko Đurić i Tomislav N. Cvetković. Knjiga je štampana povodom XI Smotre kulturnih dostignuća Roma SR Srbije, koja je održana u Bujanovcu 1984. godine. U ovom Zborniku zastupljeni su sledeći pesnici: Rajko Đurić, Jovan Nikolić, Desanka Ristić, Kadrija Šainović Lika, Alija Krasnići, Demiran Iljazović, Ismet Jašarević, Osman Beriša, Džavad Gaši, Iljaz Kasumi, Duna Bakić, Džafer Šabanović, Mehmed Saćip, Mile Kadrić, Bajram Haliti, Ibrahim Osmani, Hilmi Jašari, Dragan Salković i Zoran Šabanović.

Povodom održavanja XXV Smotre kulturnih dostignuća Roma Srbije u Nišu 1999. godine, objavljena je dvojezična *Antologija romske poezije u Jugoslaviji* (misli se na Srbiju i Crnu Goru), čiji su autori Alija Krasnići i Mehmed Saćip. U ovoj knjizi, kao i u prethodnoj, zastupljeni su stvaraoci koji su učestvovali na pojedinim Smotrama kulturnih dostignuća Roma ili Jugoslavije: Slobodan Berberski, Rajko Đurić, Alija Krasnići, Mehmed Saćip, Jovan Nikolić, Bajram Haliti, Saitović. Lukin Baja, Ruždija – Ruso Sejdović, Desanka Randelović, Trifun Dimić, Sandra S, Kadrija Šainović Lika, Dane S., Gordana Đurić, Demiran Iljazović, Osman Beriša, Duna Bakić, Dževad Gaši, Ljuan Koka, Miroslav Mihajlović, Dragica Kalderaš, Hilmi Jašari, Feta Arifi, Ferida Jašarević, Ibrahim Osmani, Džafer Šabanović, Ismet Jašarević, Džemal Živoli, Izeta Sejdović, Dragi Mamutović, Zoran Šabanović, Dževdet Hamza, Agron Osmani, Agim Saiti, Kujtim Pačaku, Slavimir Demirović.

Povodom održavanja XXVI Smotre kulturnih dostignuća Roma Srbije u Nišu je 2002. objavljena trojezična (romski, srpski, engleski) knjiga romske poezije pod nazivom *Phabaj ano ilo – Jabuka u srcu – Apple in the heart* (koja se takođe uslovno može nazvati antologija), u kojoj su zastupljeni sledeći autori: Gordana Đurić, Jovan Nikolić, Miroslav Mihajlović, Ali Krasnići, Mehmed Saćip, Rajko Djurić, Kadrija Šainović Lika i Slobodan Berberski Lala.

U izdanju izdavačkog preduzeća *Arka* iz Smedereva objavljeno je prvo izdanje antologije poezije Roma u Srbiji i Crnoj Gori pod nazivom *Bi kheresko bi limoresko – Bez doma bez groba*, čiji je autor ujedno i autor ovog teksta. U ovoj antologiji, ili bolje rečeno izboru, objavljena je poezija sledećih autora: Slobodana Berberskog, Rajka Đurića, Kadrija Šainovića Like, Jovana Nikolića, Mehmeda Saćipa, Trifuna Dimića, Gordane Đurić, Predraga Jovičića, Alije Krasnićija, Ištvana Farkaša, Bajrama Halitija, Miroslava Mihajlovića, Desanke Randelović, Ruždije Rusa Sejdovića, Zorana Raškovića, Hilmi Jašarija, Seljadina Saliesora, Slavomira Demirovića Slavka, Ibrahima Osmanija, Baje Lukina Saitovića i Nedžmedina Nezirija.

¹ Acković Dragoljub, "Bi kheresko bi limoresko" - "Bez doma baz groba", Arka, Smederevo, 2003., str 15.

Najzad Antologija romske poezije

Antologija umetničkog poetskog stvaralaštva naroda romskog, koju na uvid i korišćenje predajemo čitaocu, predstavlja naš odabir² iz opusa nekoliko desetina romskih pesnika u periodu od nekoliko poslednjih desetleća dvadesetog i nekoliko prvih godina dvadeset prvog veka. Većina od ovih pesnika koje smo u ovu Antologiju uvrstili, pisali su i pišu na srpskom ili pak nekom drugom jeziku. Priređivaču ove knjige ostalo je jedino to da potraži i pronađe prevode njihovih pesama na romski jezik a ako ih nije bilo, da to sam ili sa saradnicima uradi. Raznolikost prevoda, čak i kod jednog te istog autora, doprineće možda da se proceni kvalitet pojedinih, pa u nekoj budućnosti sačini Izbor ili pak Antologija romske poezije čiji sadržaj je obeležen istim prevodilačkim rukopisom.

Fokusiranje pažnje, na ovih nekoliko decenija umetničkog poetskog stvaralaštva Roma sa ovih prostora nije želja da se iz preobimnog broja autora i materijala izabere najbolje, već da se iz onog što se ima, odabere ono što je najbolje. Da li se u tome i koliko uspelo oćeniće oni, koji ove redove budu čitali i vrednovali.

Posao sastavljača Antologija bilo prozних ili poetskih sadržaja, pojedinih naroda ili nacionalnih manjina, olakšan je činjenicom da ti narodi kao i neke nacionalne manjine imaju književnost staru i po nekoliko stotina godina, nekoliko stotina ili desetina prethodno objavljenih antologija, nekoliko hiljada ili nekoliko stotina poeta koje su stvarali ili stvaraju na tim jezicima, biblioteke zbirki poezije...

Romi, koji su nekada živeli na prostorima Jugoslavije, nažalost, nisu čak imali ni knjigu koja bi se zvala antologija romske poezije. Ni to ali ni mnogo toga drugog ovaj narod, ni dan-danas kad na tim prostorima postoje brojne samostalne zemlje, još nema.

Na prostorima nekadašnje Jugoslavije, živi i stvara pedesetak romskih pesnika. Priređujući ovaj rukopis opredelili smo se da ovo što čitaocima predajemo, bude uslovno nazvano Antologija romske poezije... pa kako ko shvati...

² Naš izbor pesnika za ovu Antologiju se malo razlikuje od izbora koji su činili prethodni sastavljači, tako da smo tom činjenicom zadovoljni.

SLOVENIJA

Rajko Brajdić Šajnović

Prosjačenje

Od vasi do vasi,
od hiše do hiše
gazita sneg
mati in sin.

Gazita snežne zamete:
Skozi bele planjave,
temne goščave,
travnike, njive....

Škripajoče stopinje,
poledeneli lasje,
zmrznjene cunje,
hladne roke...

Od vasi do vasi,
od hiše do hiše
gazita sneg
lačna mati in sin.

Polni se polni
mamina cula...
Snežinke pa padajo,
padajo z neba.

Mangibe

Od gav dži gav,
od kher dži kher
gazonen jiv
mama i čhavo.
Gazonen du baro jiv:
čizu parni jivani ravnica,
kali guščava,
tramniki, njive...

Koraki škripinen,
zmrzinde balora ledostar,
zmrzinde gadora jivestar,
Šilale vastora....

Od gav dži gav,
od kher dži kher
gazonen jiv
bokhali mamica i čhavoro.

Pheri pe pheri,
mamicakaro gonoro...
Jivoro pa perudi,
perudi zuru nebo.

Črna koža

Gospod sodnik,
lepoo te prosim...
O Bog!
Ne sodite mi,
gospod sodnik,
po barvi kože...
Sodite mi,
gospod sodnik,
človeško...
Po sreč.

Cigan

Danes sem tu,
jutri sem tam;
včasih me ni,
lahko pa pridem.

Če sam –
me vidiš;
če nisem –
me ni.
Sem kot rosa,
ki pride,
ali pa je ni.

Danes sem tu,
jutri sem tam,
saj vendar veš,
da sem cigan.

Sonce

Sonce, tebe krivim, ker si hudobno.
Čutim, da me ne ceniš,
da ne spoštuješ drugačnosti,
da se sramuješ moje črne kože...
Krivim te za moje trpljenje.

Zakaj si me spregledalo – odrinilo,
za temne oblake nesrečnega skrilo?
Zakaj si me porinilo v temno brezno
in me v črnih globinah samega pustilo?
Zakaj si me, revnega cigana zapustilo?

O sonce, usliši moje prošnje,
o sonce, razgni te temne oblake,
te grde sive cmerave spake!
O sonce, daj mi veliko svetlobe,
ogrej me in reši moje rojake!

kale grdo sivo asene pe čhavora!
O kham, ana mange but svitlo ljuči,
čačar mande i rešin mra žlahta!

Jože Livijen

Kaj s tisti časi

Daleč so dnevi,
ko je Monzi, naš ciganski dovač,
nesel brane v deveto vas
in ko smo kot mulci
ponči posedali na tesiti panj,
na katerem je ždel sam vrag
in zganjal svoj direndaj?
Kje so tisti časi,
Ko je moj ded pripovedoval
pravljice globoko v noč
in ko so prežali duhovi okrog anšega ognja,
smo jih mulci vedno gnali proč,
metajoč za njim žareča oglja.
Kje so tisi časi,
ko smo hoteli ukrasti
skrivnosti babičinih čarovnij,
da smo vedno zbežali
od njenih letečih skrinj!
Kje so testi časi,
ko smo se skrivali
izpod babičinega krila od škaratov,
ker smo se bali temne noči,
pa čeprav nas je bilo devetoro bratov?

Dalč,dalč so tisti dnevi,
zbleдели so kot stare slike,
zaman za njimi so solze,
ker so pesmi in pravljice
šle v gore.

Kaj hi udala cejtica

Dur hi u devesa pal,
kada u Monzi, amaro romano kovač,
lažlahi u brani andu enjato gaf
te kada u čhavore prik bešahahi i rat
upu teržekća,
upe sej bešlahi u beng
te kerlaho pro direndaj?

Kaj hi udala cejtća,
kada šunahahi u paramisća andi bari rat,
phiranhi u čoenja keril amende,
len u čhavore mindik kezdinahahi i hovel pal lende.

Kaj hi udala cejtća,
kada kamahahi te čhorel
tajni babakre čohanjipi,
mindiha žahahi anšik
angje lakre lateče skrinji!
Kaj hi udala cjetća,
kada men garuvahahi
tel babakri rokja,
kaj kala ratćatar darahahi
te pal enja phrala sinjamahi?

Dur,dur hi udala cejtća,
phurdile sar u phure kipi,
hijaba ni pal lende te rol,
mašuda kaj sa paramisća te djaja
Gele minduha te slo.

Dedkova kovačija
Oljenka potihoma mežika,
ko mehu razširijo si lica,
vsepovsod visijo saje,
kot črni hidič se vrtinčijo igraje.
Ko kladivce po nkovalu cinglja,
je v kovačiji direndaj,
saj potem poje mu kladivo,
vsem zlodejem v svarilo.

Dadek dala ključe,
ki odpirajo vas vrata,
iz železa delajo se sanje,
veržice iz zlata.

Našega dedka pipa
mu kot iz lokomotive hilpa,
v očeh mu čuden lesk gori,
črn od saj je kot hudeč.

Urok

Nak vrata česen,
okrog vratu rdeči trak,
naš Loli je bolan,
naš Loli je uročen.

Kaj pa zdaj,
ne more pomči me zdravnik,
ne vroči čaj,
še manj pa apirin.

Treva mu zdravilo iz sanj,
iz pravljic čarobni prah,
okrog vratu rdeči trak,
da naš Loli spet bo zdrav.

Stava

Nekje tam v šaši,
čutno cigan goslači,
a glej, v grmovju, nepridipravi
hudir levo uho nastavi.
Nečiste nisli mu blodijo po glavi,
pa stopi iz grmovja in ciganu pravi:
Čuj cigan, jez bom goslačil,
ti me boš po hrbtu vlačil.
Če ti boš dlje goslačil,
te ne bom zasačil,
če bom dlje na strunah vlačil,
te v peklu bom nagačil.

Brez konca, a hudirju glasbe zmanjak,
cigan že vas opotečen,
da konec muk je, ves presrečen,
hidiča sam zajaha.

Še zdaj tam v šaši
lahko prisluhnete tej zdrahi,
kako hudir poten pleše
in s kopiti iskre kleše.